Pareltjes

over de geschiedenis van Rossum
nummer 59, november 2026

DORPSRAADROSSUM

de uitbreiding van Rossum ging met problemen

Na de Tweede Wereldoorlog was Rossum nog een betrekkelijk klein dorp. Niettemin was er, na jaren van stilstand in de oorlog, grote behoefte aan nieuwbouw. Deels ging het erom de kleine krotwoningen die de gemeente nog kende te kunnen vervangen, maar deels ook om de bevolking voldoende huisvesting te kunnen bieden volgens de eisen van die tijd. Om die reden had de gemeente al in de jaren '50 opdracht gegeven om een plan ter ontwerpen dat er toe zou leiden dat er aan de behoefte kon worden voldaan.
Maar er was een probleem: voor een plan waarin de bebouwing zou aansluiten de bestaande bebouwing van de Kruisstraat en de Van Goelst Meijerweg, zou grond moeten worden aangekocht. De aankoop van de meeste grond, agrarische grond, was geen probleem, maar tussen die grond - waar later de Nieuwe Kruisstraat en de Secretaris Janssenstraat zouden worden aangelegd - en de bestaande bebouwing bevonden zich twee kleinere percelen grond die eigendom waren van twee eigenaren die deze grond gebruikten voor hun hobby en die de grond liefst niet wilden verkopen, althans niet voor een prijs die gangbaar was. Het betrof een strook grond van G.H. van der Zalm, die aan de Burg. Van Randwijckstraat woonde, en van A. Kaasjager uit Zalbommel. Ze waren familie van elkaar. Van der Zalm was raadslid voor de PvdA in de gemeente Rossum. Zijn neef, W. van der Zalm, was ook raadslid, maar voor de CHU, de Christelijk Historische Unie, een partij die destijds in Rossum veel aanhang had. Vanwege hun familierelatie had 'de Kroon' toestemming moeten geven voor deze benoemingen.

Zowel het raadslid Gerrit van der Zalm als zijn zwager weigerden bij herhaling in te gaan op het aanbod dat de gemeente hen deed om hun bezit te verkopen ten behoeve van het Rossumse uitbreidingsplan. Door deze weigering is het voor de bewoners van de nieuwe woningen aan het Van Thielenhof moeilijk om hun woning te bereiken. Er loopt slechts een trottoir van drie tegels breed voor hun huis. Het wachten is op het moment dat het Van Thielenhof kan worden aangesloten op de Hogeweg, waardoor er een verbinding met de Kruisstraat kan worden gemaakt. Het is de bedoeling om in het uitbreidingsplan sociale woningbouw te realiseren aan - wat later zouden heten - de Secretaris Janssenstraat en de Nieuwe Kruisstraat. In beide straten bouwt de gemeente ongeveer 50 nieuwe woningen. In de Secr. Janssenstraat zal de steenfabriek De Hogewaard daar later een rijtje van 8 woningen aan toevoegen.

Het probleem tussen de gemeente en Van der Zalm en Kaasjager loopt uit op een conflict dat zich enkele jaren voortsleept. Er lijkt een pastelling te ontstaan, waarin ook de trage besluitvorming van de provincie een rol speelt. Sommige gemeenteraadsleden zijn bang dat de provincie haar toezeggingen om woningen te mogen bouwen intrekt als de twee burgers die niet tot grondverkoop willen overgaan toch tot verkoop besluiten. Al met al sleept de kwestie zich voort, met de grote groep woningzoekenden als slachtoffer. Al die tijd blijven huurders van de woningwetwoningen aan de Van Thielenhof met een toegangsweg tot hun huis ter breedte van drie tegels zitten.

Hoe loopt het een en ander af? Uiteindelijk neemt de gemeente Rossum een deskundige in de arm die de waarde van de te verwerven grond van Van der Zalm en van Kaasjager taxeert. De gemeente doet nog één maal een bod, dat de beide grondeigenaren echter weigeren te accepteren. Daarop wordt er een onteigeningsprocedure in gang gezet. In 1965 wordt de grond waar alles om te doen was door de gemeente door onteigening verworven en kan men de uitbreidingsplannen uitwerken en bouwen.

Rossums 'nieuwe' gemeentehuis

Er zijn op dinsdagmiddag 26 januari 1954 een groot aantal hoogwaardigheidsbeklederes aanwezig in het Slot te Rossum. De Commissaris van de Koningin in Gelderland, Jhr. Mr. C.G.C. Quarles van Ufford, opent die dag het 'nieuwe' gemeentehuis van de gemeente Rossum. Buiten is het bitter koud; kinderen schaatsen tijdens de opening op de Slotgracht. Bij binnenkomst van het deftige gezelschap brengt de fanfare op het voorplein - wellicht klappertandend van de kou - een serenade.

Om het Slot, eerder het woonhuis van de familie Van Randwijck, te verbouwen tot gemeentehuis moest veel werk worden gedaan. Jarenlang heeft de gemeente gezocht naar een geschikt pand voor een nieuw gemeentehuis. De beslissing om het Slot daarvoor te kiezen is in het begin van de jaren '50 genomen, toen de familie Van Randwijck het Slot verliet. Maar dan staat het er, verbouwd en wel, in volle glorie. Men treedt het Slot binnen via een hal en komt dan in de raadskamer, die is voorzien van een ruime uitbouw.

Aan de rechter kant bevindt zich de secretarie en aan de linker kant de kamer van de secretaris. De kamer van de burgemeester is boven de erker op de eerste verdieping, de kamer met een balkon.
De eerste jaren bevond zich op de eerste verdieping de woning van burgemeester Van Goelst Meijer, tot deze met pensioen ging en in het kasteel Waarden-burg ging wonen. Daarboven was over het hele pand nog een zolder die later onder meer werd gebruikt als ruimte voor tentoonstellingen. Die ging eens over de natuur in het Slingerbos en een tweede keer over de walvisvaart.

Onder de aanwezigen die de opening luister bijzetten zijn ook raadsleden uit de buurgemeente Hurwenen. Er staat dus een samenvoeging van die twee gemeenten voor de deur. Een jaar later zullen Rossum en Hurwenen één gemeente vormen. Deze vindt in 1955 plaats. De heer Beenen,. raadslid van de gemeente Hurwenen biedt de gemeente Rossum een tabaksdoos aan. Er worden geschenken aangeboden. Zo biedt de heer Van Schie namens de Rossumse bevolking enkele mooie zwanen aan voor de Slotgracht. Ds. Douwes van de hervormde gemeente in Rossum wees in zijn speech op de penibele woningtoestanden die er in Rossum heersten. Hij hoopt dat daar spoedig verbetering in zal worden aangebracht: 'Het opruimen van krot-woningen en de bouw van nieuwe huizen is urgent.'

Zus van Hemmen kocht De Gouden Molen

Toen Zus van Hemmen in 1949 de Gouden Molen kocht, woonden er drie gezinnen in. Omdat Zus de bedoeling had de Gouden Molen als café, restaurant en hotel te exploiteren, moesten die bewoners er uit vertrekken. Maar waar naar toe? De gemeente Rossum verleende hier geen medewerking aan. Zus moest zelf maar zien hoe ze het oploste. Dat gebeurde door de gezinnen woonruimte aan te bieden in het naast de Gouden Molen gelegen dijkhuis, waar de zoon van Zus, Broer van Hemmen, en zijn vrouw Ali van der Kaaij later - nadat zij De Gouden Molen aan hun zoon hadden overgedaan - zelf gingen wonen. In De Gouden Molen woonden in de jaren '50 en '60 dus Zus van Hemmen, Paul Volkerijk, die veerman was van het veer op Heesselt, Broer van Hemmen en Opoe (Van Hemmen- Slagmolen), de moeder van Zus, die toen al hoog bejaard was..

De exploitatie Van De Gouden Molen was in die eerste jaren geheel anders dan nu. Zus kookte voor de gasten en Broer zorgde voor de bediening. Voor de huishoudelijke werkzaamheden huurde ze werksters in. Het veer was een roeiveer en aanvankelijk nog in bedrijf. Zo verscheepte de slager Kalker zijn vlees met het veer naar Rossum. Deze heeft korte tijd zijn slagerij in de kelder van De Gouden Molen gerund, voor hij zijn slagerij naar de Kerkstraat verhuisde. Zelfs de gemeenteambtenaar Van de Water, die aan de overkant van de rivier woonde, ging aanvankelijk met de veerboot naar zijn werk. In de jaren '60 was het veer nauwelijks nog in bedrijf. Paul Volkerijk, die oorspronkelijk uit Zeeland kwam en met Zus trouwde, bleef als oude veerman in De Gouden Molen wonen. Hij ligt begraven op de Rossumse begraafplaats aan de Van Randwijckstraat.

Opoe van Hemmen is erg oud geworden. Zij zat in de zomer veelal op een bankje voor het hotel en kon veel over oud-Rossum vertellen. Zij was tot op hoge leeftijd helder. Broer van Hemmen, die zich ook wel Broer Cretier noemde, heeft veel van zijn kennis over oud-Rossum van haar gekregen.